Kokkuvõte/memo kohtumisest Asko Lõhmusega range kaitse teemal

Aeg ja koht: 03.11.2016, Keskkonnaministeeriumis

Osalejad: Asko Lõhmus, Taavi Tattar, Riina Martverk, Kristel Järve, Marika Erikson, Merit Otsus, Hanno Zingel

Päevakorras on kaks punkti:

1) Praegune seis ja KeA analüüsi tulemuste tõlgendamine
2) Millised tegevused on edaspidi plaanis

1) **Praegune seis ja analüüsi tulemuste tõlgendamine**

Taust:

KAUR kasutas vajakuga metsatüüpide levikukaardi koostamiseks metsaregistri väljavõtet seisuga 07.03.16, korraldamata alade kohta ETAKi (põhikaardi) kihti E_305_puittaimestik_a metsade osa seisuga 09.01.15 ja mullakaarti u 2000. algusest. Kaardikihid olid valmis aprilli alguses. Edasi saadeti need koos analüüsi ülesandega Keskkonnaametile. Keskkonnaministeerium palus Keskkonnametil analüüsida:

Seades prioriteedid laanemetsade ja salumetsade vajakute vähendamisele:

1. Koostada analüüs, kui suures mahus kattub vajakuteks olevate tüübirühmade pind hoiualade Natura metsaelupaikade pinnaga, kuna neis elupaikades on raied keelatud (va kaitse-eesmärgi saavutamiseks vajalikud raied), kuid samas pole neid range kaitse pindalas arvestatud. Eraldi palume välja tuua riigimaad, jätkuvalt riigi omandis olevad maad ja eramaad.

2. Lähtudes tavapärastest tsoneerimise põhimõtetest (eelkõige kompaktsusest) analüüsida vajakute katmise võimalusi selliste riigimaadel asuvate kaitstavate alade piiranguvööndites ja kaitstavate aladega piirnevatel aladel, mille kaitse-eeskirjad võetakse töösse 2016. aasta jooksul või on juba töös, kuid veel avalikustamata.

3. Lähtudes tavapärastest tsoneerimise põhimõtetest (eelkõige kompaktsusest) hinnata ja koostada informatiivne analüüs, kas olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel on riigimaal asuvaid kompaktseid vajakute tüübirühmadega alasid, mis täna asuvad piiranguvööndi režiimis ning mis oleks eesmärgist lähtuvalt otstarbekas range kaitse alla võtta.

Lõplikud tulemused said valmis 25. oktoobril.

3. novembri kohtumisel arutamist vajava probleemi kirjeldus: vajakute arvutamisel on kasutatud metsatüübirühmade üldpindalana 2010. aasta SMI andmeid (uuemaid praegu ei ole saadaval). Keskkonnaameti analüüsis kasutati aga KAURilt saadud andmeid, mis põhinevad peamiselt metsaregistri (takseer)andmetel. **Eriti suur erinevus on laanemetsa ja sooviku tüübirühmade üldpindalades.** Tüübirühmade üldpindalad (tuh ha) on järgmised:

Tüübirühm	SMI 2010	KeA analüüs
Laane	520,5	340,3
Salu	240,8	217,5

Sooviku 366,5 611,1

Arutelu:

Muldade järgi tõlgendamine on mõistlik vaid teatud piirini. Seejuures on eriti probleemne Lõuna-Eesti, kus on olnud palju erinevat maakasutust.

Üldpindalade erinevus: Asko sõnul ei saa sooviku ja laanemetsad olla kattuvad (st, olenevalt meetodist ei saa üks olla teise asemel määratud). Pigem võiks sooviku olla varasemalt tõlgendatud kui madalsoomets. Sooviku on SMI järgi olnud ka stabiilne (u 400 tuhat). Soometsade vajakuid on Asko üldse leebemalt tõlgendanud, kuna nende kogupindala kõrge number võib esindada kuivendatud alasid. Ka rohusoometsades on väikesi vajakuid.

Salu- ja laanemetsade korral võttis Asko miinimumvajaduse. Olem jääb samaks: kui palju oli põliseid metsi looduslikus seisundis ja sellest peaks mingi osa säilima. Eeldame, et mullad ja põhitingimused pole muutunud. Arvutatakse laanemetsa tüübirühma vajak kasutades metsaregistri põhjal saadud üldpindala.

Range kaitse all on laanemetsi u 16 300 ha, kui sinna lisada ka registrisse kantud projekteeritavad alad, siis 18 600 ha. Lisaks sellele on KeA analüüsi kohaselt hoiualadel veel 2600 ha. Seega praegu on range kaitse all u 21 200 ha laanemetsa.

Kui laanemetsa üldpindala on SMI järgi 520 500 ha, siis range kaitse vajadus on 38 000 kuni 62 000 ha. Asko tõi analüüsis välja miinimumvajaku, mis on 19 300 ha. Sellest saab maha lahutada veel KeA analüüsis välja toodud hoiualade alad (2 600 ha), mistõttu sellise üldpindala korral jääks puudujääk u 16 700 ha.

Kui laanemetsa üldpindala on viimase analüüsi kohaselt 340 300 ha, siis range kaitse vajadus on 25 000 kuni 41 000 ha. Asko on nõus kasutama väiksemat üldpindala, kuid sellisel juhul tuleb kasutada mitte miinimumi, vaid keskmist hinnangut. **St, et hinnang vajadusele oleks 33 000 ha, sellest tuleb maha 21 200 ha, kus range kaitse on juba tagatud, seega puudujääk on 11 800 ha.**

Keskkonnaameti analüüsi tulemused:

Taavi Tattar Keskkonnaametist tutvustas analüüsi tulemusi.

Tabel 1

Seni kokkulepitud kriteeriumite juures pole rangesse kaitsesse arvestatud hoiualadel asuvaid metsi. Nüüd, kui raied sealsetes Natura metsaelupaikades on täielikult keelatud, saab need pinnad juurde arvestada. Hoiualadel asuvate sooviku- ja loometsade tüübirühmadega saab nende vajakud kaetud ja jääb veel ülegi. **Leppisime kokku, et sooviku ja loometsa tüübirühmade vajakud on kaetud.** Kuigi võiks neid ka edasi analüüsida, tuleb siiski keskenduda pigem suurematele vajakutele.

Tabel 2

Töös olevad, avalikustamata kaitse-eeskirjad, riigimaal. Kõige tähtsam on arv lahtris E (riigimaal, arvestades tsoneerimise põhimõtteid). **Laanemetsi 529 ha ja salumetsi 60 ha**.

Tabel 3

Siin D lahtris ka kaitsealast väljapoole jäävad alad, kui kompaktselt sobib. Ainult riigimaad. **Laanemetsi 3145 ha ja salumetsi 1008 ha.** Salumetsade vajakuid saab vähem kaetud kui laanemetsade omasid.

2) Millised tegevused on edaspidi plaanis

Arutelu:

Salu- ja laanemetsa vajakute suurim probleem on see, et kattuvad kuuse raievanuse langetamisega.

Praegu pole analüüsis metsade sisse vaadatud – seega võib olla ka raiesmikke jm. Arvati, et laanemetsades annab päris palju kaitsealadel ära teha. Mitu erinevat meedet tuleb paralleelselt võtta, st kombineeritud vahendid, sh VEPide teema ka väljaspool kaitsealasid. Otepää laanemetsade ümbertsoneerimine on üks oluline abinõu.

Kõige probleemsemad on salumetsad. Asko väitel ei ole suur osa salumetsi sageli olnudki kaitsealade kaalutluses, kuna keegi ei soovi nii palju metsaomanikega vaielda. Looduskaitseosakonna sõnul on ikka põhjus selles ka, et oleme palju soode kaitsega tegelenud. Meriti arvates võib osa salumetsi olla kirjas ka puisniitudena (SMI korral). Asko väitel on tegemist senise kaitseala poliitika puudujäägiga. Salumetsade korral on kompaktsed alad täiesti olemas ning on vajalik moodustada 1-2 suurt salumetsa kaitseala. Seda ökosüsteemi pole kaitstud piisavalt, samas kompaktsed massiivid on olemas. Asko sõnul on kolm põhjendust, miks on neid uusi alasid vaja: salumetsad on seni alaesindatud, seal on spetsiaalne elustik (mida mujal pole võimalik kaitsta) ning üha suurenev majandamissurve. On võimalik väiksem kui 50 % muude tüüpide esindatus – vähe nn ballasti. Võib ka juurde arvestada, et ballast oleks laanemets. Kui paari-kolme alaga saaks pool vajakust ära katta, siis on kombineeritult võimalik miinimum tagada. Asko tõi näiteks, et Kursi juures on 1000 ha riigimetsamaad, millest 80 % on salumets.

Tulevikusammud:

Võimalikud meetmed:

1) Kuna Keskkonnaministeerium on andnud Keskkonnaametile selge suunise, et hoiualade Natura metsaelupaikades on raied keelatud, siis **on osa vajakuid tänaseks kaetud**.
2) Lisaks vaadatakse hoiualadel üle **ka Natura metsaelupaikadele puhveralade loomise** vajadust, kus samuti majandamist piiratakse. Asko sõnul ei pruugi sellest kasu olla – suured alad lähevad kaitse alla, kuid salumetsa juurde ei tule. Siia ei pruugi tulla ka rangeid piiranguid, rangeks kaitseks sobivus selgub töö käigus.
3) Analüüsi tulemusel on olemasolevatel **kaitsealadel riigimetsas välja valitud salu- ja laanemetsade kompaktsed alad**, mida on võimalik tsoneerida sihtkaitsevööndisse või kaitsta riigimetsas keskkonnaministri käskkirja alusel (sihtkaitsevööndite moodustamine on pikk ja keeruline protsess).
4) Lisaks, kuna vajakute tüübirühmade osakaal on suur vääriselupaikades, siis saab **RMK nendes metsatüüpides inventeerida täiendavaid vääriselupaikasid** ka majandusmetsades.
5) Üle vaadata paluti ka endised EMKAV alad – just salumetsade osas. Värskelt raiutud raiesmikke ja noorendikke reeglina ei võeta kaitse alla, kuid kui asuvad sobivas metsatüübis, siis peaks ka seda kaaluma. JRO alasid pole enam palju alles jäänud.
6) **Salumetsade korral oleks kõige mõistlikum võtta kaitse alla täiesti uued alad**, mitte olemasolevatele juurde lisada. Aga seda saab teha vaid riigimaal.

Enamuste meetmete korral on tegemist poliitilise otsusega, mis tehakse kõrgemal.